

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letna Din 40 —
polletna Din 20 —

Uredništvo in uprava
Kolodvorska ulica št. 8
v Ljubljani

Post. ček račun št. 10 499

Sokratova svetilka

Grški modrijan Sokrat je bil čudak posebne vrste. Vendar se je za tem njegovim čudastvom vedno skrivalo globoko jedro. Tako je nekega dne prišel ob dnevni svetlobi na cesto, noseč prižgano svetilko, s katero je svetil ljudem pod nos. Vprašali so ga mimoidoči, česa neki išče. »Človeka iščem,« jim je odgovorjal. Seveda so se mu povečini vsi smejali, kdor pa je imel kaj soli v glavi, je lahko razumel, da Sokrat išče pravega, popolnega človeka, takega, ki je obdarjen ne samo s telesnim zdravjem in močjo mišic, marveč predvsem s kleno dušo, s pogumnim srcem, z dobroto, pametjo in uvidevnostjo.

Tudi mi danes, ob tem trenutku ponovnega preloma, lahko rečemo, da iščemo človeka. Ne iščemo ljudi. Kadar govorimo o ljudeh, nam gre predvsem za število. Število je seveda potrebno pri vsakem političnem dejanju. Toda dobro se zavedamo, da ljudje sami še ne zadošujejo, da število ni tisto, kar je najvažnejše. Med ljudmi mora povsod biti tu pa tam človek. Le-ta je tisti cement, ki drži ljudi v mogočno in nepremagljivo skupnost.

Kaj pa razumemo z besedo človek? Gotovo nekoga, ki je nad drugimi, ki je boljši, ki se odlikuje pred množico. Pri zadnjih volitvah smo videli ljudi in ponekod tudi človeka. Človek nikdar ne pozabi, kaj je njegovo prepričanje. Njega ne plašijo pretnje, ne boji se strahov in strašil. On nosi v srcu luč svojih svetlih vzorov, za njimi gre njegova pot, ne odklanja se v stran. Človek je hraber, ljudje so bojazljivi; človek ve, kaj hoče, ljudje si dajo svoje prepričanje narokovati; človek svojega prepričanja ne prodaja za skledo leče, ljudje pa vidijo v skledi leče največjo blaginjo — in za to skledo leče klečeplazijo in samemu sebi stopajo z okovanim čevljem za vrat.

Naša bodočnost je vprašanje preloma med hlapčevsko miselnostjo preteklosti in srčno odločnostjo, ki nam edina prinese boljšo bodočnost. — Saj vsi vemo, kako je. — Vsi vemo, da po starem ne gre naprej. Človek, ta je pripravljen, da ob vsaki priliki in povsod svoje mnenje izpove in za njega tudi glasuje; ljudje pa zabavljajo po gostilnicah, da se kar utrinja, ravna pa na poveljje od drugod. Naš Cankar je nesmrten zato, ker se je upal povedati v zobe svojim sodobnikom, da so hlapci in hinavci, nesmrten je zato, ker je bil človek; njegovi potomci pa so smrtni zato, ker še vedno nimajo poguma, da bi pričevali za to, kar imajo v srcu. Zato ravna na poveljje pešice ljudi, ki po svoje in zase kujejo naklepe. Čeravno imajo ljudje sami zdravo pamet, je njihova volja tako otrpla, da pravijo: »Jaz ne mislim, ker mi ni treba misliti, saj za mene misli moj voditelj; možgani mojega voditelja so moji možgani, njegov odlok je moj odlok.«

Toliko slavljenja demokracija, ki ravno želi dokazati, da se pod njenim okriljem vsak posameznik lahko opredeljuje po svoje, še ni mogla vzgojiti pri nas med širokimi plastmi politične zavesti posameznikov. Dejansko se naša demokracija izživlja v diktatu redkih posameznih osebnosti.

Narod ima tako usodo, kot jo zasluži, je rekel mislec. Ako narod zavedno ne skrbi za svojo bodočnost, ampak se ne slepo, brez pomisleka izroča posameznim ljudem, se prav lahko zgodi, da ti posamezni ljudje ne bodo mogli dovolj hitro za časom, ki vihra venomer naprej, in da bodo zato zapeljali narod na stranpota oziroma ostali zadaj. Treba je zato, da se ves narod s svojim razumom in preudarkom, s svojim znanjem in svojo modrostjo udeležuje političnega

Hvala vam, junaki!

Če pogledamo bilanco šestnajstletnega upadanja navdušenja in vere — nas zabolí duša in nam zakrvari srce. Danes ni niti sence tistega poleta, ki nas je nosil po vseh krajih južnoslovanske zemlje, nikjer ni tiste vere in velikih nad, ki so nas tedaj ogrevale. Prišli smo z vseh mogočih front, okrvavljeni in osiromašeni domov v opustošeno in razdejano domovino; v srcu pa smo nosili novo bodočnost, našo, jugoslovansko, novo navdušenje za graditev svojega lastnega doma, novo čvrsto vero, da smo vendar v trinajststoletni zgodovini postali svoji gospodarji na lastni zemlji.

Toda v teh šestnajstih letih odbiranja navzgor so se vsi tisti, ki niso soglašali z napačnim delom in z dušitvijo globoke patrijotične misli, s pritiskanjem in preganjanjem — povlekli nazaj iz aktivnosti v prostovoljno pregnanstvo. Sami so se izločevali od vsakega dela, obsojali sebe na moralne muke, toda v svojem pozabljenju niso mogli zadušiti svoje vesti in svojih upov; trpeli so in se mučili kot Odrašenik na križu... Medtem pa so se v teh šestnajstih letih prerinili v ospredje kruhoborci in aferaši in so zasejali na vse strani korupcijo in sleparstvo. Klike so se šopirile, mafije so pustošile po naši zemlji, kot je pustošil sovražnik za časa vojne.

Prišla je dvanajsta ura! Tako ne gre naprej! Tako ne smemo naprej! Zbrali smo se okrog svoje zastave in okrog svojega voditelja, v katerem smo občutili na prvi hip moža poštenja, moža bodočnosti. Zbrali so se okrog njega neodvisno od nas tudi z drugih strani enako misleči, enako trpeči ljudje s svojimi gibanji.

Prvič se je zgodilo, da je brez pritiska, brez naročila »od zgoraj« prišlo do skupnega nastopa raznih skupin na vseh krajih države, ki so v nezadržanem poletu v najkrajšem času dosegle kljub neizprosnim zaprekam ogromno delo: postavitev svoje lastne vsedržavne liste s svojim voditeljem, tovarišem Ljotičem na čelu. Vsa ta skupnost je izzvenela v en sam viharji krik: »Do tu in ne dalje! Hočemo konec šestnajstletnih zablod!« Strnili smo se v isto fronto tudi slovenski bojovníki skupno z enakomislečimi brati Srbi in Hrvati okrog našega novega simbola, okrog »Zbora«.

Naši stari dedje so dobro vedeli, kaj pomeni parola: »V zbor!« Mi pa smo hoteli pod to parolo kreniti na nova pota, da bi vrnili nekdanji značaj in pomembnost temu geslu naših starih. V zboru smo se obvarovali skozi stoletja vsakega poskusa, da bi nam vzeli ime, vero in narodnost. V zboru smo bili svobodni in močni. V zboru so naši najboljši predniki ustvarjali svoja največja dela. Koliko veličastnih zborov pozna naša zgodovina in koliko zaprek se jim je zoperstavilo! Na naših zborih smo se pobožno zaobljubljali in junaško krepili, o njih smo prepevali v zanosu...

življenja. To pa bo mogoče le tedaj, ako bo med nami več osebnosti, sposobnih samostojne misli in lastne odločitve.

Ta svetli cilj pa zahteva preloma s hlapčevsko preteklostjo, zahteva prerodenja našega ljudstva, da ne bo capljalo daleč za civilizacijo, zahteva celih osebnosti, mislečih, pogumnih, odločnih, treznih, širokogrudnih. Treba, da nastopijo nova krdela. Le-ta pa ne smejo biti sestavljena iz brezobličnih ljudi, ne iz ljudskega drobiža, marveč mora biti vsak posameznik v njih cel človek od nog do glave.

To je zmisel našega naslova, ki se glasi: Sokratova svetilka.

Pod zastavo našega novega »Zbora« smo stopili tudi v volitve. Klicali smo od vseh strani tiste, ki jim v dušah še tli stari plamen junaške preteklosti in ki slišijo klic bodočnosti našega naroda — da bi se zbrali, da bi se vrnili iz prostovoljnega izgnanstva k težki dolžnosti napram svojemu ljudstvu, da bi napeli vse sile, da bi ojeklenili vso svojo hrabrost, da bi ob dvanajsti uri težke sedanosti zaklicali vsem tistim, ki rušijo in hočejo domovini zlo: »Samo do tega kamna, samo do tega nasipa smete stopiti s svojo nečisto nogo!«

Zavedali smo se, da bide zadnja ura. Nismo se borili ne za mandate, ne za glasove — saj so vsi videli našo borbo! Šli smo v borbo, da zberemo tiste, ki mislijo in čutijo skupno z nami.

Ni bilo število, kar je vodilo borbo. Boj ne bide samo svetlo orožje, boj bide srce v junakih. Hoteli smo mobilizirati za peti maj vsa junaška srca pri javnem glasovanju, da pokažemo širom naše zemlje, da smo tu, da je še na desettisoče mož med nami, ki se zavedajo položaja, težke dolžnosti in odgovornosti in ki so v stanju, sebe neusmiljeno žrtvovati za dosego boljše in srečnejše bodočnosti celote.

ja, težke dolžnosti in odgovornosti in ki so v stanju, sebe neusmiljeno žrtvovati za dosego boljše in srečnejše bodočnosti celote.

Hvala vam, junaki! Pravijo, da vas ni bilo na stotisoče — toda bili ste pravi možje, pravi bojovníki. Dobro veste, da je čisto par junakov pognalo v beg cele regimente! Dali ste nam novo vero, nov pogum in novo zavest, da sovražite vso pokvarjenost in korupcijo našega časa in da ste pripravljeni skupno z nami krepko zasadi kramp in lopato za iztrebljenje vsega plevela z domače njive.

Naj nihče ne misli, da nas je malo in da smo slabi. Naj nihče ne meri naših sil in naše volje po volilnih rezultatih — ker bi bil ta račun gotovo napačen. Mi smo tu in ostanemo, naša volja je nezlomljiva in neukrotljiva, ker zbiramo vse častivredne, poštene in navdušene rojake. Le-teh je mnogo več, kot je tistih pokvarjenih, čeprav niso združeni — zlo pa je združeno! Ko pa se bodo poštene in nepokvarjeni organizirali in združili, tedaj se bo razbilo in razsulo zlo, da ne bo sledu po njem.

Hvala vam, junaki!

Prečitaj pazljivo in stori svojo dolžnost!

Ko je pred 17 meseci začel izhajati »Prelom«, so se ga razveselili vsi poštene ljudje v Sloveniji in v celi državi. Tak list je bil krvavo potreben: znanilec novih, boljših časov, zbiralec krepkih, svežih moči, pogumnih borcev za red, zakonitost, pravico in poštenje! »Prelom« je kazal pot skozi težko borbo proti nasilju in korupciji, proti krivični delitvi na državljane prve in druge vrste, proti samovladju v političnem življenju. Bil je zaščitnik malih in potlačenih, zavzemal se je za boljšo gospodarsko in socijalno ureditev, ki naj nas izpelje iz sodobne bede in pripravi novo dobo blagostanja in človeka vrednega življenja.

»Prelom« je bil svetilnik, ki je razsvetljeval temo. Borba, ki se je vodila pod njegovo zastavo, ni ostala brez uspeha. Da smo zadihali nekoliko svobodnejše, da so izpregovorili končno tudi tisti, ki prej niso mogli ali si niso upali, je v dokajšnji meri zasluga te vztrajne in pogumne skoro dveletne borbe, ki spada med lepe strani zgodovine slovenskega naroda in Jugoslavije.

»Prelom« je torej vestno vršil svojo dolžnost do države, ljudstva in tudi do Tebe. Ali pa si tudi Ti izvršil svojo dolžnost do »Preloma«? Vprašaj svojo vest in stori, kar Ti veleval!

»Prelom« je ostal zvest svojemu programu, objavljenemu v prvi številki. Tudi lastništva ni menjal. Tisti tovariši, ki so ga ustanovili, tudi danes skrbje zanj. Toda velike so njihove žrtve. Te zmore samo neugasljivi idealizem, neomajna ljubezen do ljudstva in države. Vendar pešice še tako požrtvovalnih, a povečini neimovnih mož ne izdrži večno takega napora. Pomagaj jim tudi Ti! »Prelom« je vedno odklanjal in prav tako tudi danes odklanja vsako sebično ali sumljivo podporo. To prepuščamo tistim, ki ne mislijo kot mi, da mora biti politika vzvišena, naporna, čisto grenka služba ljudstvu in državi. Kdor pa da iz čistega vira in iz poštenega namena, tisti je dobrodošel.

Kaj si doslej storil Ti za »Prelom«? Ali si mu našel novih naročnikov? Ali si oglašal v njem? Ali si mu preskrbel oglasov od drugih?

Ali si vsaj plačal naročnino za letos? Ni prav, da bereš list zastonj, ko se drugi toliko žrtvujejo zanj. Tvoja čast zahteva, da poravnáš dolžno naročnino, ker si list naročil, pa se še nisi spomnil svoje obveznosti, ali pa list prejemaš in ga čitaš, pa ga ne vrneš, ako ga ne misliš plačati. Izvrši torej svojo dolžnost!

Današnji številki prilagamo čekovne položnice. Kdor je že plačal naročnino, pa hoče listu pomagati še drugače, naj nakaže po tej položnici kak prispevek za »Prelomov« tiskovni sklad ali pa pridobi novega naročnika, ki bo poslal naročnino po čekovni položnici.

Če hočeš še dalje prejemati »Prelom«, stori še danes svojo dolžnost. Sicer se ti »Prelom« ustavi neglede na to, da se Ti dolg za dosedaj prejete številke ne izbriše. Vsak naj stori svoje delo! »Prelom« se trudi in se bo še bolj potrudil, da bo zares dober list, Ti pa mu bodi ne samo zvest bralec, ampak tudi pošten in vester naročnik.

Uredništvo in uprava »Preloma«

Spero contra spem

(Upam, čeprav upanje ne kaže.)

Poljski narod je zadela velika nesreča. Prenehalo je biti veliko srce, izdihnil je svojo dušo vodja poljskega naroda, maršal Józef Piłsudski. Vsi časopisi vseh narodov, tudi takih, ki jih s Poljsko ne vežejo baš prijateljske vezi, pišejo v živih in toplih besedah o tem velikem možu. Bil je zedinitelj svojega naroda. Ko se je rodil, je bil njegov narod razdrobljen na tri države. V srcu mladega Józefa je vzbrstel mogočen sklep: Vse bom dal za to, do konca življenja se bom boril za zedinjenje svojega naroda, za njegovo svobodo, za njegovo srečo. Po ječah in verigah, po zasledovanju in izgnanstvu se je zgodil čudež: prelita kri legij, ustanovljenih od Józefa Piłsudskega, je dosegla, da je bila obnovljena nekdanja poljska država. Tega velikega zgodovinskega dejstva od samega začetka nihče ni pričakoval. Ognjevitiga idealista Józefa Piłsudskega ljudje niso smatrali za resnega, vse takozvane »pametne« glave so trdile, da je borba Józefa Piłsudskega brezupna. Toda ta mož, ki ga je razsvetljevala neka višja misel, je imel latinsko geslo, ki stoji napisano na čelu našega članka. To geslo se glasi: Spero contra spem, to pomeni po naše: upam, čeprav upanje ne kaže. Upanje ni kazalo, da bo Józef Piłsudski kdaj dosegel svoj cilj. Pa vendar je železna volja tega neustrašenega moža in njegova neomajna vera v sveto stvar njegovega naroda dosegla to, o čemer se včasih niso upali sanjati najboljši sinovi poljskega naroda. In tako stoji danes trdno in neporušeno velika poljska država, za naklonjenost katere se

potegujejo velesile in tekmujejo med seboj za njeno zavezništvo. In poljski narod, ki žaluje ob grobu svojega velikega voditelja, se presunjen spominja njegovega čudovitega gesla: Spero contra spem.

Ko se pridružujemo užaloščenemu poljskemu narodu ob uri njegove globoke žalosti, ne pozabimo nauka, ki nam ga daje življenje maršala Józefa Piłsudskega. Tudi mi hrepenimo po boljši bodočnosti naše države, tudi nam govori, da je naše upanje prazno. Tudi nam govori, da bo Jugoslavija vedno ostala razcepljena na razne pokrajine. Naše upanje pa ni prazno. — Kljub razni prvotni kulturi, kljub različni zgodovini, kljub jezikovnim razlikam je vendar dana možnost, da se Jugoslavija strne v mogočno celoto, v matično državo vseh Jugoslovancev. Geslo Józefa Piłsudskega je bilo: Spero contra spem — upam, čeprav upanje ne kaže. To geslo sprejmemo tudi mi. Naši vzori so svetli in pošteni. Za tem gredo, da si naš narod pribori boljšo bodočnost, da bo enakopraven v zboru vseh Jugoslovancev, da se bo znašel v burnem valovanju novih časov, da ne bo zaostajal v mraku preteklosti. Naše upanje o poslanstvu in bodočnosti našega naroda v bratskem objemu drugih Jugoslovancev je neomajno. Bo tudi izpolnjeno, čeprav vse kaže narobe, čeravno vse »modre« glave drugače mislijo.

Spero contra spem: upam, čeravno upanje ne kaže, to naj bo tudi naše geslo — in to bo zmagalo.

Politika in poezija

Velikokrat smo že slišali, kako je ta ali oni politični »veleum« zamahnil z roko nad nami in rekel zaničljivo: »Kaj bodo ti sanjači, ti fantasti! Kako bodo rešili nešteto pretežka politična vprašanja, ko niso nič, nimajo nič razven svoje vere in svojega navdušenja! Politika ni vrt, v katerem rastejo rože. Politika je grda njiva, na kateri bohotno raste plevel. S tem je treba računati. Smejemo se tistim, ki hočejo, da bi korakali pesniki ob politiki, da bi se družila književnost s politiko.«

S tako zasmehljivostjo in zaničljivostjo govorijo o nas politikanti stare šole, kadarkoli mislijo, da »delajo« in vodijo politiko. Oni mislijo, da ni nič bolj oddaljenega od politike, kot sta poezija in literatura. Zato nikdar niso mogli razumeti naše ognjevitosti, našega navdušenja, naše za vsako žrtev pripravljene, ustvarjalne radosti, s katerimi se ne morejo meriti špekulacija, lakomnost in naročeno ali plačano umetno navdušenje.

Resnica pa je, da ni in ne more biti politike brez duha, brez poezije in brez umetnosti, ki vre iz srca posameznikov ali celote. Politika brez navdušenja, brez pesnikov in mislecev je čisto navadna trgovina, kruhoborstvo ali pa falzifikat. V zgodovini ni bilo nobenega velikega resničnega družabnega ali ljudsko-narodnega gibanja, da bi pred njim in okrog njega — pa tudi v njegovem srcu — ne bilo številnih pesnikov, mislecev in ljudi peresa in duha. Celo vse vojne vihere so jih imele.

Če hočemo preceniti, ako ta ali ona politika ni dobra, da nima korenin v narodu in v družbi, ni treba ravno najprej pogledati navzgor, ni treba proučevati sistemov in ljudi, ki so v njih. Vprašaj najprej za pesnike, mislece, književnike in učitelje te politike in tega sistema. Ako le-teh ni, je to dokaz, da dotična politika in sistemi nimajo nobene zveze s srcem in duhom družbe in naroda, nad katere so se postavili. Kdor misli drugače, je ali slep, ali pa pokvarjen.

Mi trdimo isto, kar je povedal naš tovariš Dimitrij Ljotić na svojem zboru v Ljubljani: »Mi hočemo, da naša dnevna politika ne bo umazana njiva, na kateri raste plevel in osat; mi hočemo, da bo vrt, na katerem bodo rasle tudi rože, med katere se ne bo bal stopiti tudi tisti pošteni, sposobni domači človek, ki se mu umazanost današnje politike gnusi.«

Mnogi ljudje sedanosti tega ne razumejo in nočejo razumeti. Vse to se jim zdi nemogoče in prepolno protislovja. Ravno zato pa je današnji čas tako raz-

klan, tako žalosten in tako poln nezaupanja. V njem je premalo pesnikov, mislecev in književnikov, v njem je premalo poezije in srca.

Pravijo, da smo fantasti in sanjači... Zakaj in odkod pa potem tak strah pred nami? Kdaj se je kdo bal pesnikov in sanjačev? Zakaj ne bi smeli biti edini, složni in močni? Komu in zakaj smo nevarni?

Nam se zdi — da se razumemo!

Iz volivne borbe

Bilo je na nekem volivnem shodu Ljotićevega kandidata. Ljudje so pazno sledili govornikovim izjavam, a ko jih je končno vprašal kandidat, kako mislijo, so trdovratno molčali. — »Ne maramo na volišče!« se je slednjič eden odrezal. Zakaj ne, bi rad vedel kandidat; se jim kar ne dopade bojovniški program, ki jim ga je pravkar razložil? »O, dopade, dopade,« so pritrjevali možje. »Počemu torej ne volit?« — »Ker ne maramo biti politični!« je zopet eden uganil.

Zdajci se je nasmehnil kandidat: »Poslušajte, ljudje božji! Lansko leto, ko sem vam razlagal tu na zboru prav ta načela, se še spominjate, kako je bilo? Žareli ste od navdušenja. In se še spominjate, kaj ste mi naročili? Da ne sme ostati gibanje samo tu v Sloveniji, ampak naj se razširi naprej po državi, ker Slovenci sami še nismo dovolj jaki, da bi uveljavili taka načela. Dalje ste mi naročili, naj čimprej skušamo ta program uveljaviti in naj ne opustimo nobene prilike za to. In veste, kaj ste mi še zabičevali? Da me boste ubili, če kdaj zapustim ta program in se umaknem iz borbene linije. Evo me, zdaj sem tu, pripravljen na borbo. In kako mislite vi?«

Molčali so. Potem poprime nekaj glasov: »Saj bi šli radi volit, tako radi...« — »Pa zakaj ne greste?« — »Ker so se v Ljubljani skregali...«

»No, naj se, zato se ne bo svet podrł. Toda načela so še tu in program je tu in mi smo tu, pripravljeni na borbo. Ljubljančani naj se kar kregajo, naj se stope in snedo, če se hočejo, mi pa pojdemo volit naša načela.«

»Ja, saj bi šli radi, toda, ko pa ne smemo biti politični.«

»Kdo vam to brani?«

»Hm, tako pravijo.«

»Na kak način pa naj torej uveljavimo svoj program?«

»Hm. Naj se morda razpiše kakšna primerna resolucija ali izda okrožnica...«

POMENKI

TEMPORA MUTANTUR.

Nedeljsko »Jutro« nas je zopet počastilo z zafrkacijo, češ, da smo z izidom volitev zadovoljni. Seveda smo, pa še kako! Vsak dan bolj, ko dobivamo točna poročila, kako so se naši fantje in možje v resnici držali! In koliko nas še čaka zadovoljnosti v bodoče, tako, da bodo »Jutrovi« gospodje še popokali od zelene zavisti! Počakajmo!

Dovolili bi si samo ponižno vprašanje na veleblagorodno jutrovo gospodo: Kako pa je kaj vaša gnada zadovoljna? Saj tako klaverne vloge doslej še nikdar niste igrali... Koliko državnih list pa ste vložili in koliko glasov ste dobili? Pravijo, da jih je dobil naš tovariš D. Ljotić 26.000. Recimo, da je tako — koliko pa jih imate vi? Po vseh računih je 26.000 več kot ničla...

Bili so časi, ko mi nismo imeli nič, »Jutrovi« in njihova slavna JNS pa na milijone glasov. Kje je danes JNS? Kje so njeni slavni voditelji, sulicarji in oprčniki? O njih ni narodna pesem ne poje...

Eni odhajajo — drugi prihajajo. Mi smo tisti, ki ne odhajamo. In zato smo resnično zadovoljni!

LAŽNI FELDMARŠALI.

Razni naši dnevniki z levega brega Ljubljane se škodoželjno vpikujejo v nas in nam stržejo korenček. Unisono govorijo o nekih odžaganih generalih, ki so jim ušle armade v stare vojašnice (preje pa so trdili, da teh vojašnic sploh ni več!) Čudno se nam pa le zdi: če so vse aumade pobegnile v stare tabore, če tudi mi nimamo nič, kot pravijo — kdo pa je potem sploh volil? Ali samo državni uradniki?

Naj se smejejo — saj se smejejo samim sebi. Drugi se pa njim smejejo. Zgodovina pozna vsake vrste generale; tudi lažne feldmaršale in kepeniške stotnike pozna, ki so že v filmih ovekovečeni.

Za gospodinje

Plesniv kruh je zelo škodljiv. Ljudje ga nikakor ne smejo jesti. Tudi če ga damo živalim, ga moramo prej prekuhati.

Šip ne umivaj z lugom, ker potem oslepe. Opranih odnosno mokrih oken ne suši na soncu, ker se ne očistijo, temveč postanejo motne in jih boš morala ponovno prati. Ne umivaj stekla na soncu, torej tudi oken ne.

Neprijeten duh iz steklenic odstraniš, da daš v steklenico malo oglja ter ga pušiš nekaj časa v njej.

Kozarec, ki sta vtaknjena drug v drugega, je težko ločiti, ker se močno sprime. S silo se ne dasta oddvojiti. Da jih ločiš, naliij v notranji kozarec mrzle vode, zunanega pa vtakni čez rob v pre-

cej toplo vodo, pa gresta prav lahko zopet narazen.

Duh oljnate barve je zelo zoperen, posebno v kuhinji, ako si dala prepleskati pohištvo. Da se ga znebiš, položi na več krajih v kuhinji ali sobi režnje sveže čebule. Zoperen duh polagoma izgine, ker ga prevzame nase čebula.

Rjaste madeže iz perila odpraviš na ta način, da poškodovani del perila položiš na mokro krpo in kani na madež precij limonovega soka. Povrh položi še zelo mokro krpo in likaj z zelo vročim likalnikom. Tudi zelo stare rjaste madeže odpraviš na ta način, a prej jih utakni v vročo vodo.

Fabjančič Avgust (Rajhenburg).

Glas z dežele

Dogodki, ki jih ustvarja čas, se odigravajo pred nami kakor v filmu in kar je bilo včeraj senzacija, tone danes v pozabljenje, kar je pa senzacija danes, bo utonilo v pozabljenje jutri. Vse je minljivo, le resnica in pravica ostaneta večni in, čeprav jih včasih zakrijejo oblaki laži in sleparstva, se tem svetlejši pojavita na obzorju v bridkih urah trpečim, resnice in pravice žejnim zemljanom.

Ni še daleč čas, ko je bila domovina zavita v črno temo. Duh trpečega ljudstva je klonil v obupu. Ako se ni nje-gova najčistejša domovinska ljubezen ujemala z interesi gospodujočih valpetov in koristolovcev, potem se je bilo treba pripraviti na »najmodernejšo« posledico. To ve vsak sam. Ako nisi plesal tako, kakor ti je žvižgal patentirani »nacionalni« birič, gorje ti!

Pa so v tistih temnih dneh zagoreli kresovi, zaneteni od ognja idealizma. Zagoreli so kresovi, zagorela je domovina, rodil se je »Boj«, boj za resnico, pravico, red in poštenje. Tlačeni narod se je kot en mož zbral v skupno organizacijo, v skupno fronto, da z orožjem svoje poštenosti premaga nepoštenost in korupcijo od vrha do tal, da s svojo nezlomljivo voljo odkrije ljudstvu zaklade, katere hrani za njega mati domovina, da ustvari nove temelje reda, pravice in poštenosti, ki jih je ljudstvo tako bridko pogrešalo. K temu cilju so bile

naše bojovniške vrste vsak dan gostejše, vsak dan močnejše. Ko pa se je »Boj« vsak dan z neverjetno naglico širil po vseh krajih naše lepe Slovenije ter pridobival somišljenike po vseh delih države, so se pojavili med nami, za nami in pred nami dvojne vrste ljudje. Prvi so rekli: »Boj« je čez noč zrastel in čez noč bo prenehal. Drugi pa, videč mogočen razmah »Boja«, so se vrinili v njegove vrste, v njegov objem, v pričakovanju, da ima »Boj« čarovno palico, s katero bo udaril po skali in naenkrat bo vse stiske konec. Zopet nekateri so hoteli postaviti k »Bojevemu« ognju strankarski piskerček. Prišli so ljudje z osebnimi ambicijami; ali da izkoristijo to najidealnejšo organizacijo v Bog ve kakšne namene ali pa podkupljeni od nepoštenih oseb, ki imajo strah pred končno zmago »Boja«. Da bi »Boj« razbili. Niso sicer uspeli, kakor so želeli, uspeli so pa toliko, da so zanesli v »Boj« zmedo, za kar jim slovensko ljudstvo danes prav gotovo ni hvaležno. Žalibog, da so to zmedo v »Boju« napravili popolnoma neodgovorni ljudje. Ob obnem zboru 8. decembra 1934 so se pojavili, kmalu potem pa se poskrili. Posledice tega so se pokazale v najbližnji preteklosti. Naš čas je predragocen, da bi se mi s tem ukvarjali več, kakor nam to lahko služi za pouk. Za nas bojovnike velja samo eno. Če je bil »Boj« potreben pred poldrugim letom, je istotako potre-

ben danes, le njegove naloge so mnogo težje. Edina slabost v »Boju« je bila ta, da so ga tuji škodoželjni vplivi razklali v dva navidezna tabora, čeprav imajo pravi bojevniki iz »obeh« taborov iste cilje: svoboda, mir, pravica, red, poštenje in zakonitost.

Tovariši bojevniki! Ne bodimo duševni sužnji! Ne udajajmo se zakotnim vplivom! Nov čas prihaja. Prihaja čas, ko

Kmečke »dobrote«

Peljal sem se v vlak in dremal. Na neki postaji vstopi rejen gospod, poznan v okolici kot vojni in poveljni dobičkar, ki ima še tudi danes v rokah gotovino. Na drugi postaji hoče slučaj, da vstopi še drug takšen gospod, ki ga ima ljudstvo tudi za petičnega. Prisede k prvemu in takoj sta pričela stokati, da »kšeft« ne gre in ne gre, ker nihče nima denarja. Kmalu pa, ko sta se prepričala, da jaz spim (ker sta me poznala) in bi jima bilo neljubo, da bi slišal njune zaupne stvari. vpraša prvi drugega: »Ti, ali si že slišal, da bo v maju prodano posestvo in gostilna... tam in tam, seveda, če se poprej ne reši?« »Se ne zanimam za take stvari, denar je vedno dražji in je vsaka stvar danes takoj predraga,« mu odgovori drugi. »Pa koliko je cenjeno?« »80.000,« pravi drugi. »Preveč, preveč, koliko je grunta?« »Štiri goveda rodi in tudi hiša je skoro nova.« »Pa kaj bo začel sedanjí gospodar, kako da ni pod zaščito?« »Ker je poleg kmeta tudi gostilničar, tako je. Ali misliš, da ne bo kupca?« »Pa kje boš dobil kupca, ker nihče nima denarja, upnik pa ne bo še čakal, mu gre samo za denar.« »No, potem se pa midva zme-niva skupaj pa bodiva skupaj, ali pa naj eden drugemu izplača gotovo »odškodnino«, ako kupi sam. Koliko bi dal ti meni, da se ne bom mešal, ali daš 10.000 Din, ali pa ti jih jaz dam, če si za to.«

Vsota 10.000 Din se je zdela obema pre-nizka, vendar sta se domenila tako, da pój-deta oba na dražbo in da dobi eden 15 tisoč dinarjev. Oba sta bila prepričana, da drugih kupcev ne bo. Na prvi postaji je eden teh dobrotnikov odšel, ko je poprej dal še po-sebne migljaje, da naj tako drži in da naj stvari ne pusti iz oči.

Šel sem v bližnjo vas po opravih. Ko grem mimo hiše, katerega gospodarja sem imel za trdnega posestnika, vidim pred hišo gručo ljudi, od druge strani pa sem videl prihajati orožnika. Mislil sem si, tukaj se je gotovo zgodila kaka nesreča. Ko pridem bližje, vidim, da ti ljudje, ki so stali pred hišo in gledali v vežo, niso domačini, da mo-rajo biti tujci. S tem se je moja radovednost še povečala. Ko pa grem dalje po poti, pa mi pride iz hiše nasproti sosed, ki me nagovori:

bledi marksizem, šovinizem in še marsi-kakšen »-izem«. Za nas veljaj načelo: »Mi smo Slovenci, kot taki smo dobri Jugoslovani, dobri kristjani; nikomur pa ne hlapci in ne tlačani. Širimo to misel od srca do srca, od duše do duše. Bo-dočnost je naša, pa čeprav pridejo še ta-ko težke preizkušnje.« »Boj« dviga za-stavo kljub vsem oviram, ker je to nje-gova zgodovinska naloga.

»No, ali si tudi prišel na dražbo, ali bi tudi ti kaj rad poceni kupil?« Na kakšno dražbo meri sosedov nagovor? »Dražba bo, tu pri sosedu, tožbo je imel, sedaj pa ga jaha advo-kat, ker ne more plačati, pa mu je zarubil živino in premičnine. V našem kraju ni de-narja in ni kupeev, pa je prignal tujce. Ti pa bodo vzeli lahko in radi vzeli za sramo-tno ceno. Pa si pomagaj, če si moreš?«

»Pa kdo je ta nepočakan advokat, ki terja tako brezobzirno, neglede na veliko škodo, ki jo bo utrpel kmet?«

»Advokat je advokat, naj bo kdorkoli. Zaslužiti hoče vsaj teleta na uro, če ne več, potem pa naj živi kmet in išče svoje pravice.«

Pred mesecem dni sem obiskal prijate-lja. Slučajno mu je prinesel pismonoša ravno pošto. Prejel je od sodišča priporočeno pi-smo, poštnina je bila nakazana in treba je bilo plačati Din 1.50 poštnine, česar pa pri-jatelj ni imel pri hiši, četudi le 1 dinar in 50 para. No iz te zadrege sem mu pomagal in plačal jaz za njega zahtevano vsoto. Prijatelj je odprl pismo in se oznevoljil. »Vidiš hudi-ča, je rekel, »za 600 Din, ki me zanje terja neko podjetje, pa mi je zarubil električen motor, slamoreznico, stiskalnico za seno, dva voza in to za Din 600. Tudi dan dražbe že navaja. Naj vzame vse skupaj hudič! Kako naj si pomagam? Ali naj pustim vse sku-paj, pa naj proda hudič, saj bo prodal le enkrat, ko nekoč kmet ne bo nič imel, tudi drugi ne bodo imeli, pa naj vse skupaj erk-ne.«

Pred nekaj dnevi mi je prišlo v roke pi-smo, naslovljeno na nekega kajzarja, ki redi par glav živine. Pošiljatelj advokat. Pismo se je glasilo: Vašega zapadlega zneska Din 300 za mesec januar še nisem prejel. Sporo-čam Vam, da ako istega ne prejmem do 10. februarja 1935. l. in ako se ne boste držali domenjenih obrov, bom pri najmanjši za-

Vsakovrstna birmanska darila od priprostih do najfinejših, po globoko znižanih cenah v najboljši kvaliteti, dobite pri znani Vam tvrdki

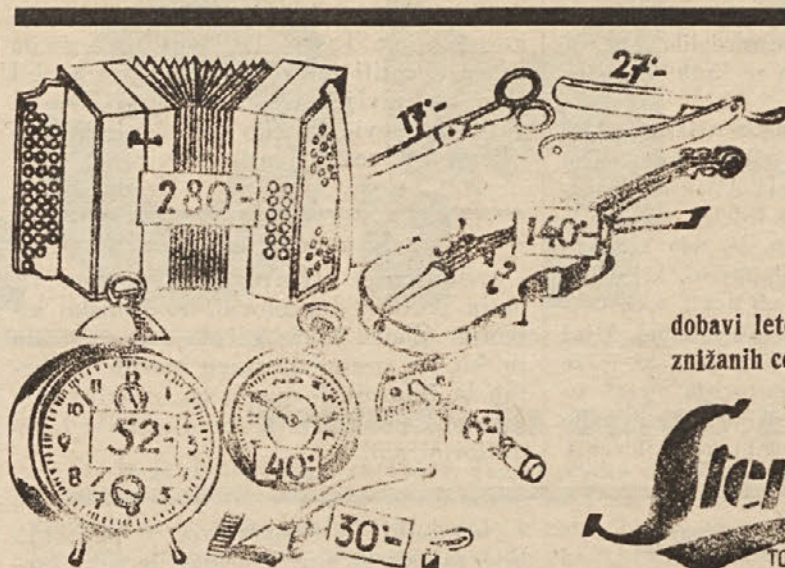
F. M. SCHMITT

Pred škofijo 2

LJUBLJANA

Lingarjeva ul. 4

Pozor! Botri, boterce, stariši! Pozor!

Zahtevajte veliki ilustrirani cenik!

Razna glashila

kakor tudi ure,
britve, nože, škarje
i. t. d.

dobavi letos po zelo
znižanih cenah

TRGOVSKI DOM
Sternceki
TOVARNA PERILA • VI • OBLEK

Celje št. 32

mudi predlagal prodajo Vašega posestva. Dne 2. februarja 1935. Podpis.

Dolžnega posestnika poznam kot poštene-ga pridnega človeka, ki ima veliko družino in povrh še bolezn v hiši. Kaj ne? Razvесе-ljivo pismo. Nekoč sem bral, da so v neki državi odslovili vse advokate ter da ima od tega časa pravico v rokah država sama brez

posredovalcev, ki jih je bilo na škodo na-roda tudi veliko ali preveč. Ob tej priliki so vprašali voditelja tiste države, kaj bodo pa počeli advokati, ako se jim vzame tako ne-nadoma zaslužek? Odgovoril je: »Kaj pa za-čnejo komarji, če se jim osuši luža?«

S tem je dosti povedal.

Janez Prijatelj.

Doma in na tujem

Podmornice na tekočem traku. Tako jih je začela graditi Nemčija. Torej bodo postale serijsko blago kot avtomobili ali pisalni stroji. Obetajo se nam lepi časi, ko bomo imeli vsak svojo privatno podmornico na Jadranu. Zamislite si! Poročno potovanje v podmorni-ci od Sušaka do Kotora in nazaj! Za pod-morsko dekoracijo bi skrbeli morski psi in druge pošasti. Pač pa bi bila miza vedno ob-ložena z izvrstno ribjo pečenko.

Slepcev je v naši državi okrog 12.000. Ve-liko jih je in grenka je njihova usoda. Po-leg tega je pa še nešteto drugih slepcev, ki kljub zdravim očem nič ne vidijo. Le-tem se včasih prav dobro godi in jim njihova slepo-ta ni na kvar.

Zahteve. Madžari vpijejo, da jim morajo velesile dovoliti 100.000 mož vojske. Nemei pa hočejo svoje nekdanje kolonije nazaj. An-gleži pravijo, da nimajo nič zoper to. Druge

države pa se nič kaj prijazno ne drže pri-tem. Da bo ustrezno Madjarom in Nemcem, bo treba spet kopico konferenc. Ko se bodo diplomati vsega naveličali, bo nemara obema ugodeno.

General Göring v Jugoslaviji. Pričakuje se, da bo v kratkem priletel z avionom v Beo-grad ta popularni letalski general. Preživeti hoče na nekem otoku blizu Dubrovnika me-sec dni na oddihu. — Zanimivo je, da je pred kratkim Göring izjavil našim novinarjem, da obžaluje sovražno stališče, ki ga je bila med vojsko Nemčija zavzela zoper Jugoslavijo, češ, da je bilo nesmiselno pomagati Avstriji, ki je bila itak že obsojena na razpad. Zoper to izjavo se razburjajo madžarski časopisi.

Francosko-italijanski kapital v Rusiji. Časopisje poroča iz Moskve, da kanijo fran-coski diplomati izriniti Nemčijo iz njenega privilegiranega položaja v Rusiji. Laval je namreč prinesel s seboj v Moskvo izdelan načrt nekega francosko-italijanskega konsor-cija, ki je pripravljen, da popolnoma pre-novi ogromno sovjetsko železniško in cestno omrežje.

Proletarske dame nosijo krasne in drago-cene toalete. Tako poročajo časopisi, češ, da je Laval doživel v Moskvi sijajen sprejem. Sicer se beseda »proletarec« v našem zmislu

Vinko Gaberski:

1914 — 1918

(Nadaljevanje.)

Razmeroma velike zasluge imajo golobi. Vsaka divizija je imela po nekaj vojakov, ki so jim bili edina skrb golobi. Ti golobarji so gojili in čuvali golobe pismonoše v pre-mičnih golobjakih. Ob bitkah so nosili po nekaj golobov na hrbtu od višje komande k nižjim tam v osprej. Ko je bila telefonska zveza razdejana, sovražni ogenj pa tako hud, da vkljub žrtvam in izgubam vojaštva ni bi-lo mogoče vzdržati zveze, je prišel čas za golobe. Poveljnik, ki je bil osamljen, brez zvez in stikov, je napisal na tenek papir, malo jačji in večji kakor je za zavijanje cigare, prav drobno svoje poročilo. Papir so trdno zvil in zvitek pritrdili golobu pod srednja peresa na repu. Ptič se je s tem dvignil vi-soko pod nebo, je nekajkrat zakrožil, da se je spoznal, in je zletel tja, od koder so ga bili prinesli. Tako so dobivale komande v hudi sili poročila, ki so bila tem važnejša, ker so bila edina.

Spominjam se, da nam je bil golob pri-nesel poročilo neke od Kostanjevice na Kra-su, ki je vedelo povedati, da so Italijani ob-kolili in zajeli v dolini večji oddelek s ko-mandantom majorjem Nigrinom. Nigrin je poročal, da se mora sili udati. Nekako v tej zvezi sem takrat čul, da je bil Nigrin iz Ljubljane, baje brat naše igralka Vele v Beogradu.

Ko smo bili z divizijo v borovem gozdu med Presekom in Svetim Križem, smo mora-li v neko bitko poslati šest golobov. Pet se jih je vrnilo, eden je pa izostal. Kje, zakaj? Na ono stran pač ni prešel. Ko smo javljali izgube višji komandi, smo zapisali nekako tole: »Izgubili pet sabelj in dvainšestdeset pušk; eden golob je storil junaško smrt.«

Sablja je bila oficir in podobno, puška pa vse drugo; a golob je bil junak.

Tako smo živeli in životarili — človek, konj, pes in golob. Dolgo, dolgo je bilo. Ča-kali smo, da bi nam tovariš golob prinesel vejico miru in sprave. Ko se je pa ves plah z njo prikazal, smo videli, da ne — poganja.

XXVII

C. IN KR. UŠ.

O vojni pisati in o vseh, ki so jo čutili ka-korkoli, pa ne omeniti uši, ki smo jih čutili vsi, bi ne bilo prav. Kajti te male živalce so imele velik delež; njihova krivda je bila ogromna. Bodi jim ohranjen brdeček spomin.

Cesarska in kraljevska uš, službeno in uradno: K. u. k. Mordslaus, latinsko naravo-slovno: Pediculus militans, — Tvoje bodi to poglavje! Že vem, zakaj Te pišem z veliko črko. Pimerno Tvoji velikosti, lakoti in hu-dobi.

Nisem naravoslovec; zato o poreklu, so-rodstvu, bistvu in namenu uši v ustroju družbe narodov in v sestavi narave sploh ter o nje pomenu za potek dogodkov na svetu ne vem mnogo. O nje postanku mi je zna-no samo to, kar smo si še kot paglavci pri-povedovali. Zapomnil sem si, da po tistih go-voricah bolha in uš nimata istega stvarnika.

Ko se je bil namreč hudič že popolnoma pokvaril ter je hotel dobiti moč in oblast nad vesoljnim stvarstvom, se mu je strašno kadilo pod nos, da je vendar le Bog vse ustvaril, kar leze, plava, leti in gre, on sam pa ničesar. Hotel je tudi nekaj pokazati, ali kaj, ko pa je že vse tu. Da bi mu Bog do-kazal — pravi otroška modrost — kako ni-čevi so njegovi napor, da bi zasenčil božje delo, se je po dolgem oklevanju odločil ustva-riti še kaj, kar bo čisto nepotrebno in zavo-ljo hudiča ljudem nadlega. Za to naj se ljud-je potem zahvalijo zlemu duhu in njegava pu-hu, ki bodi strašilo in svarilo vsem in vsakomur.

Pa sta šla na delo. Bog je, kakor bi trenil, napravil stvarco, zanično drobno in črno ko sam vrag; hotel je menda malo cikniti na nadležnega hudiča. Bila je bolha. Vrag pa, ki lastnih misli nima, ampak le druge pre-obrača na zlo ter vse posnema in kvari, je mrevril in gnetel, ter je stlačil neki zvalek, ki je bil bel. Seveda, če Bog črno, potem on belo. Kako pak; samo da bo nasprotno.

Pa povzame Stvarnik besedo in pravi svo-jemu stvoru: »Skoči!« Ej, da bi videli, kako visoko in daleč se je pognala bolha. Tristo-krat bolj ko najbolj spočiti konj. Hudič je po strani gledal Mojstra, je jezno pljunil ogenj in žveplo, grdo zaklel in oplahnil svojo zadevo s šibo po hrbtu, da bi skočila. Zo-prnik je hotel nadkriliti svojega lastnega povzročitelja, a beli izdelek hudičev se je le trudno premikal. Bila je to uš, ki jej je od tistega udarca ostala na hrbtu črna proga. Tako, sedaj vem, odkod to, da pravi neulju-den človek tistemu, ki ga je razjezil, hudi-čeva ali prokleta uš. Od tistega časa se je uš hudo razmnožila in razpasla. S kom se je parila in križala, ne vemo. Mora pa biti v njej kaj drugega plemena. Saj hudič je samo eno doprinesel. Eno, brez para.

Poleg vojnih dobaviteljev in dobičkarjev se je za vojne posebno neprijetno udeležto-vala uš. Tista uš ni bila enotnega plemena ali, kakor se učeno pravi, homogene rase. Srečavali smo kaj različne. Jaz sem si naj-bolj zapomnil tiste, ki so imele po nekaj drobnih brčic okoli ustec, druge, ki so jim bile oči azijsko poševne in pa take, ki so imele gobček nekoliko rdečkasto ličen, kakor je sedaj moda pri damah, ki hočejo biti na vi-šini. Med temi vsemi pa so bili še razni od-tenki, tako da niste bili menda niti dve ena-ki. Sicer je to že staro dognanje: Kajti če hoče naš narod označiti popolno enakost, pravi že od nekdaj, da je kaj čemu podobno kakor krajcar krajcarju, ne pa kakor uš uši. Gotovo je, da je uš starejša pridobitev na-

šega zmaterijaliziranega sveta nego denar; res je pa tudi, da je danes med ljudmi več uši nego denarja. Zato bi rekel, da bi morala prodreti primera z ušjo; seveda, ko bi bile vse enotnega tipa.

Jaz sem nalezal uši že menda prvi dan vojakovanja. Reči moram, da so mi ostale zveste. V Italiji sem nosil njihov kader za vso četo. Po zimi sem imel pleten volnen sweater, pa so mi, ko so imele oddih, gledale izza vsake petlje med nitmi, čisto na svetu tako kakor ljudje z galerij v teatru. Veščaki in skušeni ušerejci — ušivec je pa psovka — so trdili, da imam jaz sicer strupen jezik, ampak dobro in sladko kri in da se me la-zice zato tako drži. Pomislite, kako sem bil ponosen na svojo odlično kri.

Nekateri trdijo, da se uš najbolj počuti v nečistoči in umazanem perilu. Ne vem; pe-rilo sem jaz še koj menjaval, pa sem bil vkljub temu vedno ušiv. Nisem delal tako, kakor tisti moj znanec, ki mi je tole pravil: »Imel sem dobrega tovariša in močno srajco. On pa tudi eno tako. Nosila sva vsak svojo po štirinajst dni tako, potem pa po štirinajst dni narobe. Nato je on dal svojo meni, jaz pa njemu svojo. In nosila sva zamenjani sraj-ci zopet tako. Imela sva vedno novo perilo, ali uši se le nisva iznebila.«

Ko sem prišel v civil, mi je nekaj časa močno hudo bilo za ušmi, ki sem se jih bil tako navadil. Potem sem na nje pozabil in sem izhajal brez njih. Sedaj so pa zopet tako ušivi časi, da se bo treba na vse pripraviti. O ušeh bi se dalo še mnogo povedati. Jaz sem se jih le površno lotil, teh zvestih sprem-ljevalk vojakovih, ki so se dale z njim tudi žive pokopati.

XXVIII.

GLAD

Na tista štiri lačna leta v vojni se vsakdo, ki jih je bil deležen, spominja z nekakim prijetnim zadoščenjem, da so minola. Kako lep občutek je, biti sit. In kako huda je la-

upira pojmovanju, da bi proletarke mogle nositi lepa in fina oblačila, če gremo pa stvari do dna, moramo reči, da ni potreba, da bi proletarske dame hodile mogoče v neokusnih ali celo razcapanih oblekah.

»Vsakdanji kruh«, tako se imenuje neko dobrodelno društvo v Beogradu. Od dne svoje ustanovitve do danes je razdelilo 731 tisoč in 379 hlebov. Za rezeža je kruh še vedno najvažnejša hrana.

Spominska plošča župniku Aljažu je bila v nedeljo dne 12. t. m. odkrita na Šmarni gori. Na vrhu Triglava ima Aljaž manj oziroma čisto nič umetniško izdelan spomenik, to je Aljažev stolp, ki pa je zelo koristna naprava, kar bodo potrdili turisti, ki so bili na temenu našega očaka ob burji, toči, dežju in snežnih zemetih. V Vratih pa ima Aljaž tudi spomenik, to je Aljažev dom, ki je že marsikaterega premrlega turista ogrel in razveselil. Aljaž si je s svojo ljubeznijo do gora za trajno utrdil spomin med Slovenci.

Gospodarstvo

Ali moremo pridelovati bombaž v Jugoslaviji? To vprašanje ni samo zanimivo z znanstvenega, marveč še tem bolj z gospodarskega vidika, kajti razviti bi se mogla ob primernem pridelku cenena domača industrija bombažnih tkanin. Poizkusi so pokazali, da bi bombaž uspeval ne samo v Južni Srbiji, kjer ga že danes gojijo, marveč tudi v Dalmaciji in Hercegovini. Proučevanje prilik je pokazalo, da bi naša država mogla pridelati doma toliko bombaža, kot ga potrebujemo za našo tekstilno industrijo. Kaj to pomeni, je razvidno iz tega, da smo leta 1933 importirali za 684 milijonov bombaža, bombažnega prediva in bombažnih tkanin. Ta denar bi po razviti bombažojstva mogel skoro ves ostati doma.

Zlato v Jugoslaviji. Leta 1933 je bila osnovana delniška družba za eksploatacijo zlate rude v dolini reke Pek. Delniška glavica je znašala 4 milijone francoskih frankov. Večina delnic imajo Francozi.

V prvem poslovnem letu je družba pridobila 166 kg finega zlata. Dohodki so bili 1 milijon 053.851 frankov. Po odbitku upravnih stroškov ostaja čistega dobička 840.403 franke. Torej je čistega dobička okroglo 25 odstotkov vplačane delniške glavice. Videti je, da je tuji kapital pri nas dobro naložen. Druge pripombe niso potrebne.

Zelo nujno in važno! Vse one, ki so vzorce sprejeli, prosim, naj hitro pošljejo naročilo, vzorce, katere nujno potrebujemo za druge stranke, pa nemudoma vrnejo, za kar se v naprej zahvaljujem. —

Stermecki, Celje.

Še o regulaciji Savinje.

V številki 14. od 4. aprila 1935 smo objavili pod gornjim naslovom članek, ki vsebuje neresnice in žalitve podjetnika g. ing. Gligorija Taškovića in njegove gosproge.

Izjavljamo, da nismo imeli namena gospoda ing. Taškovića in njegove gospe soproge žaliti ter obžalujemo, da je bil članek objavljen. Gosp. ing. Taškoviću in gospe Tašković dajemo zadoščenje in preključujemo vse žaljive trditve. —

Uredništvo.

Železni oddelki »Zbora«.

»Budjenje« (Petrovgrad) z dne 12. maja poroča: Jugoslovansko ljudsko gibanje »Zbor« je že začelo z energičnim in hitrim organiziranjem svojih borbentnih in železnih formacij na ozemlju cele države. Omladinski borbeni oddelki bodo uniformirani.

Obrtniki in šušmarstvo. V področju Beogradske obrtne zbornice je bilo lanske leto 32.659 obrtnikov ter nič manj kot 16.708 šušmarjev. Večinoma so to izučeni pomočniki pa tudi mojstri, ki so objavili svojo obrt radi gospodarske krize in ker niso zamogli poravnati rednim potom svojih obveznosti.

Čisti dobiček Trboveljske premogokopne družbe za leto 1934 znaša po vestih dunajskih listov 10.1 milijona dinarjev in bo družba izplačala 5 odstotno dividendo, dočim ni za leto 1933 družba izplačala nobene dividende.

Nemška vlada se pogaja z zavarovalnimi družbami in osrednjim socialnim uradom za posojilo 750 milijonov RM (cca 12 milijard Din). To notranje posojilo se hoče vporabiti vse za javna dela, da se na ta način zaposli brezposelno delavstvo in pa oživi notranji konzum.

Radijski aparati so v Nemčiji proglašeni kot neobhodne življenjske potreščine in se zato ne smejo popisati za kritje dolgov niti ne zarubiti.

Borba med Trstom in Hamburgom! Kot odgovor na znatno znižane tarife za transport kave preko Trsta je Nemčija znižala ponovno tarife za kavo preko Hamburga tako, da je prevoz v centralno Evropo zopet znatno znižan preko navedene nemške luke!

Cene mehkega rezanega lesa v Trstu so sledeče: Jelove deske in letve koroški tip 4 m dolge, 16 cm širine, 18 do 60 mm debeline. I. in II. kvaliteta: 230 do 240 Lir, IIIa 160 do 170, tombante 150 do 160. — Deske in letve štajerski tip v preje navedenih dimenzijah Ia—IIa 220 do 230 Lir, IIIa 140 do 150, Roba tombante 140 do 150 Lir. Rumunske deske

tombante: Ia—IIa—IIIa 345 do 385 Lir, IVa 230 do 260, obrobljena bukovina, parjena Ia do 510 Lir, IIa 440 do 450, neobrobljena Ia 500 do 510, IIa 440 do 450, bukovina neparjena, neobrobljena deske, IIa 365 do 375 Lir. IIIa 335 do 345. Gori navedene cene se razumajo fco obala neocarinjeno v Trstu. Kmetijski kredit v Rumuniji. Rumunska Narodna banka se je odločila, da poveča mešni kredit od 25 na 40 odstotkov. Kredit bo dajala preko zavoda »Credit rural«, »Casa de Credit al agriculturilor«, »Casele de imprumut si de gaj«, nadalje Centralne kooperativne banke, Kreditne zadruge in preko Komercijalne banke. Za kredite, ki jih bodo dobili upniki potom imenovanih zavodov, bodo zaračunali 1 do 2 odstotka višje obresti, kot pa jih obračunava Narodna banka. Enakih kreditov je rumunska Narodna banka že dovolila od početka leta 1935 do danes 210.000.000 lejev. Poleg tega kredita lahko računajo kmetovalci in vinogradniki še s kreditom do 320.000.000 lejev za letošnjo žetev in trgatve.

Mala borza

Beseda 50 par

Premog, drva, koks
V. Podobnik, Tržaška c. 16
Telefon 33-13

Otroški vozički od Din 200 naprej. Dvokolesa od Din 900 naprej. »Sachs« motorji od Din 5000 naprej. Ceniki franko »TRIBUNA« F. Batjel, Ljubljana, Karlovška 4

Barve, lake, firnež

in vse v slikarsko in pleskarsko stroko spajajoče predmete nudi najugodnejše in v prvovrstni kvaliteti

»Lustra«, V. Laznik, Ljubljana

Gospodarska cesta 8 (poleg Slamiča), telefon št. 27-53

Člani »Boja« s člansko izkaznico, poseben popust!

F. HRENORIČ

Manufakturna veletrgovina
Ljubljana, Tyrševa cesta štev. 28

Telefon 24-04

kota. Vojna je bila za velikansko večino prebivalstva doba bede, žalosti in vseh nevolj; najhujši pa je bil glad. Ni zrela vsaka duša, da bi se je bridkost dojmila in ni vsako srce, da bi se ga mogla lotiti katerakoli stiska. Za glad pa je občutljiv vsak želodec. In to je važno; kajti če je malo src in duš, želodcev, samogoltnih in požrešnih, je vse polno.

Mladi ne vedo, kaka in kolikšna je slast kruha; ni jim znano, kako hudo je, če ga resnično ni. Današje mračne dni in temni dnevi, ki nam grozijo, so le medla senca onih minolih v dim zaviti in v krvi oblitih, ki so za nami. Da se ne bi ponovili več tisti časi! Matere in žene, ki so se takrat še za trde teme nastavlale pred pekarnami ali mesnicami, da bi dobile po listku svoj del natanko vagane revščine, bi znale povedati, kako so prečakale po ure in ure, da so prišle na vrsto. Bilo je tako, kokor se gnete ljudstvo na kolodvoru pred lino, kadar se dobivajo listki za četrt cene za kako domoljubno prireditve, da bi se jih zbralo čim več. Zdelo se je, kakor da silijo množice v romarsko cerkvico, kjer deli sloviti govornik dobre nauke, a je božji hram pretesen za vse.

Doma pa so čakali otroci in bolniki in stari ljudje, da bi prinesla mati in gospodinja kaj za pod zob. Karkoli. Čakali so lačni in opešani; kar pride danes na mizo, bi bilo še za včeraj premalo. Predvčerajšnjim bi še bilo morda toliko zaleglo, da moči ne bi tako vidoma ginile. Je li potem čudno, da so otroci krneli in zaostajali, bolniki pa umirali prav brez potrebe?

Dvojno nadlogo je imel vojak. Razen napora še glad. Za vojake v zaledju se je gladovanje začelo že sredi leta 1915. Vojak na fronti, ki so mu nekoliko radodarnije stregli, je pa gladoval leta 1917 že tudi prav povsod. Kruh, takozvani komis, je bil iz strahovite zmesi. Bila je v njem koruzna moka

pomešana s fižolovo; zdelo se je, da je vmes tudi zrezana in zmleta slama. Bil je tako krhek, da se je hlebec ob padcu na tla razletel na drobce in drobtine. Taka hrana seveda ni zalegla, zlasti ker je bilo vse drugo, kar je vojak užival, tudi slabo in nezadostno. Že sredi vojne je bilo vse razen mesa bedno nadomestilo pristnih živil; sam surogat. Za kavo je bila cikorija in želod, za čaj listje jagode, robide ali drugih rastlin, za prikuho pa najčesče slabo oprano in včasih s peskom namešano olupje repe in korenja, po katerem so gomeznili črviči. Vino so delali kemiki iz vode, špirta in barv, rum so mešali po svoje, malinovec je bil neki ekstrakt iz nečesa, prav na kratko, vse je bilo pokvarjeno in popačeno. Kako se je ob tem živelo, si more misliti tudi tak, ki ni bil deležen te oskrbe. Pa da bi bile vsaj te porcije izdatne!

Kaj vse je povzročil glad, vedo tisti, ki so ga čutili ali vsaj gledali v zaledju. Cena kruha se je silno dvignila. Kaj se je dobilo za kruh! Ta si je oskrbel za hlebec uraden podpis, ki ga drugače morda ne bi bilo, oni je dobil zanj od meščana ponošeno obleko, tretji si je brezvestno upognil voljo lačne ženske in marsikatera krepost je oslabela zavoljo lakote. Kdo bi bil močen, ko je lačen? Omenjeno pa bodi, da so često dobro živele žene mobiliziranih vojakov, ki so dobivale sicer skromne podpore v denarju, pa so ta denar neredkokrat zapravljale po krčmah v sumljivi družbi.

Žalostno je poglavje o vojnih jetnikih. Njim se ni niti toliko streglo kakor vojakom v zaledju ali pa civilnemu prebivalstvu. Sam sem nad leto dni bil priča, kako so gladovali in od lakote umirali ujeti Rusi v taboru v Harthu pri Amstettenu. Bil sem njihov tolmač, pa mi je bilo očito marsikaj, kar je

drugim ostalo prikrito. Oskrba je bila še slabša nego sem jo prej opisal. V jutru so jim dajali odcedek s kuhanega robidovega listja, ki je bil nekako oslajen, opoldne pa neko kalno podmeteno tekočino za juho, h kateri so dobili nekolikokrat na teden slanika; za večerjo je bila toplo prekuhana cikorija. Kruha, še slabšega, kakor so ga imeli lastni vojaki, sta dobivala leta 1916 dva po hlebec, a leta 1917, ko je šlo še na slabše, pa celo štirje po hlebec. Jasno je, da so ob tej hrani vidno pešali, kajti Rusi hoče kruha ter vse drugo pusti, če je treba.

Ko sem gledal to bedo, mi je bilo hudo. Ne bi verjeli, da so stikali lačni ljudje, ki so že itak pozabili na svoje uničeno dostojanstvo človeka, okoli gnojišč, za gobci, škrigami in plavutmi slanikov, ki so jih kuharji zavrgli, kadar so pripravljali neko strašno juho iz smrdljivih rib. Zato so Rusi tako radi šli v transporte in z njimi na poljsko delo h kmetovalcem. Pri dobrih ljudeh so dobivali dovolj hrane, ker so bili skoro vsi brez izjeme prav pridni, da jih ljudje še danes hvalijo. Čul sem, da so bili močno privrženi, včasih baje celo bolj, kakor je bilo ljubo doma ostalim moškim in tistim, ki so se pozneje vrnili. Pa tega gotovo niso bili krivi Rusi sami.

Pozimi pa dela ni bilo, zato je malokateri ostal v transportu. Taborišča so se zopet polnila. V barakah so jetniki najrajši polegali, da so čutili manj lakote. Bolj ječči ljudje, ki jim nedostatna hrana ni nič zalegla, so bili živi okostnjaki. Zato so premnogi radi odšli tudi na Tirolsko kidat nevarne snežne plazove, samo da so prišli do nekaj več hrane.

Tisto zimo na 1917 se nam je večkrat zgodilo, da so zvečer v baraki Rusa še živega prešteli, v jutru pa ga niso mogli več zbuditi. Mož je lačen zmrznil. Bil je mrtev in trd. Ker pa je bilo prepovedano, da bi kdo v barakah umrl in se mora tudi jetnik dr-

»Krvave poljane« v češčini. Te dni je prišel izhajati v Brnu v listu »Budoucnost« prevod Matičičeve knjige »Na krvavih poljanah«. Knjigo je prevedel na češki jezik František Moudrý, agilen borec slovanske vzajemnosti in član čehoslov.-jugosl. lige v Brnu. Prevod je izbořen, povsem razumljiv, enostaven. Čita se v češčini prav tako kleno in polno kakor v našem jeziku. Izhaja v obliki knjige pod naslovom »Na krvavých pláních«.

Oglašujte v »Prelomu«
in naročajte naš list, ker s tem podpirate dobro stvar!

BATINE

dobi, kdor kupuje slabe čevlje. Zato kupujte samo dobre, trpežne in elegantne čevlje znamke:

„JARA“

Odprodajamo po 10 do 30% znižanih cenah.

Prodajalne čevljev:

„JARA“

Ljubljana, Sv. Petra c. 20.

Maribor, pri firmi Jos. Martinz, Gosposka ul.

Zagreb, Ilica br. 60.

žati discipline, smo mrtveca spravili v oddelek za bolnike, kjer so službeno dognali, da je prišel ob tej in tej uri in da je po prihodu umrl. Najčesče je bila vzrok »čahotka« (sušica) kot posledica trpljenja, mraza, glada in neutrušenega hrepenenja po matuški Rusiji, kjer je bilo toliko dobrega hleba in mnogo, mnogo svobode.

Spominjam se, kako je bila nekoč prišla v taborišče misija švedskega rdečega križa. To je bil dan »prosb« in »žalob« (prošenj in pritožb). Pa je nastopil neki korporal in je tam povedal, da »naš brat umirajet s golodu« (da umirajo od gladi). Neka visoka rdeča sestra in švedska gospoda je ostrmela, ko jim je njihov tolmač raztolmačil moje tolmačenje, da mož trdi, da umirajo od lakote. Jaz sem to seveda rad povedal in sem tudi moral vestno prevažati, ker je on razumel nemški in ruski. Avstrijska oblast se je spogledala in vprašati sem moral podoficirja, naj vsaj enega svojih ljudi imenuje, ki ga je od lakote bilo konec. General, komandant taborišča, je kar žarel, češ, sedaj je Rus potolčen. Ta pa je ugotovil, da se od lakote ne umira kakor od kapi, ampak da se od večnega stradanja pač nekoč pogine. Ta definicija se je zdelo Švedom precej dobra in najbrže so verjeli, da ljudje res gladujejo. Reči pa moram, da se odvažnemu podoficirju ni nič zgodilo. Samo na delo so ga nekam poslali s prvim transportom, da ne bi hujskal in delal zgage. Rad je šel, saj siliti ga k delu kot podoficirja itak niso smeli. Ampak če je prišel kam ob italijansko fronto, je pa bilo gorje. Tam so Rusi pušili suho listje in so si v svojih kotličih kuhali navadno travo, ki je bil glad prehud. Marsikatero je tudi ubila granata ali bomba.

(Dalje prih.)